

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกที่เกิดขึ้นภายใต้กติกาใหม่ของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้รับการกล่าวขานว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” นั้น ผลปรากฏว่า พรรคไทยรักไทย โดยการนำของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งถือเป็นพรรคการเมืองใหม่ในขณะนั้น สามารถสร้างปรากฏการณ์ทางการเมืองด้วยการประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งแบบถล่มทลาย (landslide) อย่างที่ไม่เคยมีพรรคการเมืองใดในอดีตกระทำได้มาก่อน อีกทั้งความสำเร็จของพรรคไทยรักไทย มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นเพราะพรรคไทยรักไทยเลือกใช้กลยุทธ์ในการเลือกตั้ง โดยใช้นโยบายในการหาเสียงที่สามารถเรียกคะแนนเสียงจากประชาชนตั้งแต่ระดับกลางไปจนถึงระดับรากหญ้า ดังที่ รังสรรค์ ณะพรพันธ์ (รังสรรค์ ณะพรพันธ์, 2548: 21-26) กล่าวไว้ว่า พรรคไทยรักไทยพยายามเสนอทางเลือกใหม่ทางการเมืองด้วยการแข่งขันในเชิงนโยบายสาธารณะ ซึ่งมีการนำเสนอทางเลือกเชิงนโยบายสาธารณะผ่านการจัดการทางการตลาด หรือที่เรียกได้ว่ามีการนำเสนอ “เมนูนโยบาย” ที่มีลักษณะแบบประชานิยมให้ประชาชนเลือกบริโภคได้ตามความต้องการ

อีกทั้งตลอดระยะเวลาการบริหารประเทศของรัฐบาลไทยรักไทย นโยบายสาธารณะภายใต้การนำของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์และเรียกขานว่าเป็น “นโยบายเชิงประชานิยมหรือ นโยบายประชานิยม¹” (populist policy) โดยมุ่งเป้าไปยังประชาชนทั่วไปในระดับรากหญ้าเป็นหลัก ดังปรากฏออกมาในรูปของโครงการต่างๆ เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการงบบัณฑิตหมู่บ้านและชุมชน ตลอดจนนโยบายที่ใช้ชื่อภายใต้โครงการเอื้ออาทรประเภทต่างๆ เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการคอมพิวเตอร์เอื้ออาทร เป็นต้น จะเห็นได้ว่านโยบายสาธารณะส่วนใหญ่ของพรรคไทยรักไทยนั้น มุ่งเน้นไปที่ประชาชนในระดับรากหญ้าเป็นหลัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นฐานคะแนนเสียง

¹ เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ กล่าวถึงนโยบายเชิงประชานิยมหรือ นโยบายประชานิยม คือ นโยบายที่สนับสนุนประชาชนคนยากจนเป็นหลัก เพื่อมุ่งหวังความนิยมทางการเมืองโดยไม่จำเป็นต้องมีความสมเหตุสมผลหรือมีเป้าหมายทางเศรษฐศาสตร์มหภาคมารองรับ และไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุผลที่ดีที่สุดของประเทศในขณะนั้น นโยบายประชานิยมจะปรากฏในหลากหลายรูปแบบ แต่จะมีลักษณะร่วมกันตรงที่การเป็นนโยบายที่มุ่งเอาใจและสนองความต้องการของประชาชน ตลอดจนการไม่แสดงถึงจำนวนเงินที่ใช้ในการดำเนินนโยบาย

สนับสนุนที่สำคัญอย่างยิ่งในการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยรักไทยจึงได้รับการขนานนามว่าเป็นพรรคการเมืองที่ใช้นโยบายเป็นเครื่องมือทางการเมือง ซึ่งกลายเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญให้พรรคการเมืองอื่นๆต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการแข่งขันจะแนบเสียงจากประชาชนด้วยการแข่งขันเชิงนโยบายสาธารณะอย่างจริงจัง ฉะนั้นเพื่อความสำเร็จและให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคงไว้ซึ่งเครื่องมือทางการเมืองในเชิงนโยบายเพื่อเรียกเสียงสนับสนุนจากประชาชนจากทั่วประเทศให้ได้มากที่สุด

จากนัยยะสำคัญในการต่อสู้ของพรรคการเมืองด้วยการสร้างเครื่องมือเชิงนโยบายดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้หยิบยก “โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.)” ซึ่งอยู่ภายใต้ นโยบายกระจายรายได้ด้วยการพัฒนาภาคชนบทและสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน² อันเป็นหนึ่งในนโยบายเชิงประชานิยมที่ถือว่าเป็นสุดยอดโครงการประชานิยมที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในฐานะเครื่องมือทางการเมืองที่ส่งผลให้พรรคไทยรักไทย กวาดที่นั่งส.ส.อย่างถล่มทลายในศึกเลือกตั้งทั่วไปปี 2544 และการเลือกตั้งทั่วไปปี 2548 (แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9490000050229> [วันที่ 10 มีนาคม 2550]) อีกทั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่สามารถเข้าถึงชาวบ้านทั้งในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ชุมชนเมือง ณ ปัจจุบันมีสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอยู่ถึง 11.62 ล้านคนและมีการรวมการกองทุนอีก 1.1 ล้านคนทั่วประเทศ (แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th> [วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2550]) จนกลายเป็นแหล่งพึ่งพิงของชาวบ้าน โดยตรงในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือเป็นแหล่งเงินทุน ในการลงทุนเพื่อสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและวิสาหกิจขนาด เล็กในครัวเรือน จึงถือได้ว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการอันเป็นกลไกและเครื่องมือทางการเมือง ที่สำคัญของพรรคไทยรักไทยที่นำมาใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง เพราะความสามารถในการเข้าถึงประชาชนทั้งระดับรากหญ้าในท้องถิ่น และประชาชนคนชั้นกลางในเขตชุมชนเมืองอันเป็นแหล่งฐานคะแนนเสียงที่สำคัญที่พรรคการเมืองทุกพรรคต้องการช่วงชิง

ถึงแม้ว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะเป็นหนึ่งในโครงการของพรรคไทยรักไทยที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงและได้กลายมาเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญของชุมชน แต่มีนัยยะที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า สำหรับพื้นที่ภาคใต้อันเป็นพื้นที่ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนและนิยมพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนเกิดเป็นการก่อกวนในด้านความผูกพันพรรคการเมืองและการสร้างทัศนคติทางการเมืองที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ให้ฝังรากลึก

² นโยบายกระจายรายได้ด้วยการพัฒนาภาคชนบทและสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชนของพรรคไทยรักไทยระหว่างปี 2544-2549 ประกอบด้วย 4 โครงการสำคัญ ได้แก่ โครงการธนาคารประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการธนาคารชุมชนและโครงการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน

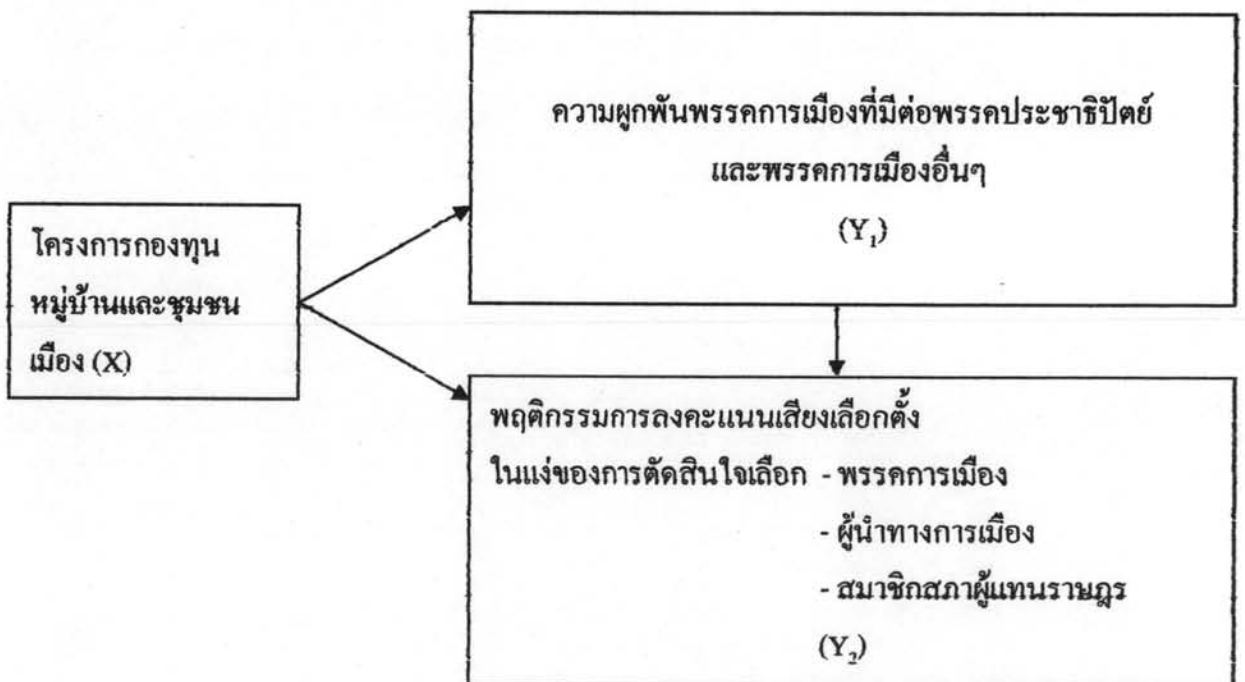
สุดท้ายนำมาซึ่งพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนใต้ให้กับพรรคประชาธิปัตย์อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาว่า โครงการดังกล่าวของพรรคไทยรักไทย จะสามารถชนะใจประชาชนในพื้นที่ภาคใต้และสามารถต้นคลอนความนิยมที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ของคนใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ฐานคะแนนเสียงหลักของพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างยาวนาน ได้หรือไม่ อย่างไร และผลจากการใช้เครื่องมือทางการเมืองในเชิงนโยบายจะส่งผลกระทบต่อความผูกพันพรรคการเมืองอย่างไร โดยในการศึกษามุ่งความสนใจในสองประเด็นหลัก คือ ประเด็นผลกระทบจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์และพรรคการเมืองอื่นๆ ในพื้นที่ และต่อเนื่องถึงประเด็นผลกระทบจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในแง่ของการตัดสินใจเลือกพรรคการเมือง ผู้นำทางการเมือง และสส.ของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนผู้วิจัยจึงได้ทำการกำหนดตัวแปรขึ้น โดยแบ่งเป็นตัวแปรต้น(X) และตัวแปรตาม (Y) ดังนี้

ตัวแปรต้น หรือ X = โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตัวแปรตาม หรือ Y_1 = ความผูกพันพรรคการเมืองที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคการเมืองอื่นๆ

Y_2 = พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในแง่ของการตัดสินใจเลือกพรรคการเมือง, ผู้นำทางการเมือง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ภาพที่ 1.1 แสดงตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยตั้งคำถามในการวิจัยเรื่องนี้
ขึ้นมา 4 ประการคือ

1. โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของพรรคไทยรักไทย ส่งผลต่อความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคการเมืองอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร ผลกระทบจากโครงการดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความผูกพันพรรคการเมืองของคนกลุ่มใดหรือชนชั้นใดมากที่สุด
2. โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนอย่างไร เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสส. หัวคะแนน คณะกรรมการกองทุน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในชุมชน เกิดการปรับเปลี่ยนอย่างไร
3. พรรคการเมืองได้สร้างกลไกของพรรคเพื่อแทรกแซงการทำงานของกองทุนหมู่บ้านอย่างไรหรือไม่ อีกทั้งองค์กรและบุคลากรของพรรคการเมืองต่างๆมีส่วนร่วมอย่างไรในการโครงการ
4. ผลจากการเปลี่ยนแปลงความผูกพันพรรคการเมืองอันเนื่องมาจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะส่งผลต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในแง่ของการตัดสินใจเลือกพรรคการเมือง ผู้นำทางการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในภาคใต้ในอนาคตหรือไม่

สมมติฐาน

1. โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของพรรคไทยรักไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสส. หัวคะแนน คณะกรรมการกองทุน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในภาคใต้ที่เดิมมีต่อพรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะชนชั้นล่างของสังคมที่เป็นกลุ่มคนรายได้ต่ำ อยู่ในพื้นที่ชนบทที่ต้องพึ่งพาและได้รับประโยชน์จากเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของพรรคไทยรักไทย อันนำมาซึ่งความนิยมที่เพิ่มขึ้นของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ที่มีต่อพรรคไทยรักไทย แต่ยังไม่มากพอที่จะส่งผลต่อเนื่องไปถึงพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อันเนื่องมาจากการใช้เครื่องมือทางการเมืองในเชิงนโยบายสาธารณะเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนใต้ที่มีความผูกพันพรรคการเมืองอยู่สูง ความ

ผูกพันพรรคการเมืองของคนได้เกิดจาก การวางตัวผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสร้างภาพลักษณ์ของหัวหน้าพรรค การสร้างฐานคะแนนเสียงด้วยห้วคะแนน และอาศัยบทบาทของสาขาพรรคเข้ามาร่วมด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่มีต่อความผูกพันพรรคการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมการเลือกตั้งในแง่ของการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันพรรคการเมืองกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้
3. เพื่อทำความเข้าใจเหตุผลและปัจจัยที่สามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือความเชื่อมโยงในความผูกพันพรรคการเมือง

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: ศึกษาทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อหาข้อสรุปในเชิงอุปนัย (Inductive) โดยเลือกใช้วิธีการศึกษาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นหลัก ดังขั้นตอนต่อไปนี้

เทคนิควิธีวิจัยแบ่งเป็นประเด็นย่อยๆ คือ

1. วิธีการศึกษาวิจัย โดยเลือกใช้วิธีการศึกษาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 3 ลักษณะ กล่าวคือ
 - 1.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเน้นในส่วนของกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกได้เป็น
 - 1.1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Documents) เช่น ข้อมูลการแถลงผลงานของรัฐบาลไทยรักไทย เอกสารเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และรายงานผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

1.1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Documents) เช่น ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ นิตยสารการเมืองรายสัปดาห์ หนังสือเล่ม วารสาร บทความ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

1.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นคนได้ในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง อำเภอละ 150 ตัวอย่าง โดยในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภอ จะมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นฐานเสียงและเลือกพรรคประชาธิปัตย์จำนวน 100 ตัวอย่าง และเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สนับสนุนและเลือกพรรคไทยรักไทยอีกจำนวน 50 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 300 ตัวอย่าง เพื่อที่จะตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในการตัดสินใจเลือกสนับสนุนพรรคการเมืองของคนทั้งสองกลุ่ม อันเกิดจากผลกระทบจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยนำมาใช้เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์เพิ่มเติมจากการใช้แบบสอบถาม ซึ่งการเลือกประชากรในการสัมภาษณ์นั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่มีความหลากหลายครอบคลุมประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ซ้ำผู้ที่ได้ตอบแบบสอบถามไปแล้ว 4 กลุ่มคือ ผู้มีตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ผู้ที่เป็นคณะกรรมการ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประชากรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และประชากรทั่วไปที่ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 ราย

2. กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะแยกพิจารณาใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ

2.1 การเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกพื้นที่ คือ

2.1.1 เป็นพื้นที่หรือจังหวัดที่อยู่ในภาคใต้ของประเทศไทยและเป็นพื้นที่ที่มีนัยยะสำคัญทางการเมืองคือ เป็นจังหวัดที่ถือเป็นฐานเสียงหลักของพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อความสอดคล้องกับหัวข้อเรื่องที่วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้น

2.1.2 การเลือกอำเภอจะต้องเลือกทั้งอำเภอที่เป็นศูนย์กลางของจังหวัดในการเป็นตัวแทนของชุมชนเมืองและอำเภอในพื้นที่ชนบทซึ่งอยู่รอบนอกที่สุดใน การเป็นตัวแทนของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวอย่างประชากรวิจัยในการเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมและน่าเชื่อถือ

ดังนั้น พื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้หลักเกณฑ์ข้างต้นในการเลือก จึงได้แก่ พื้นที่อำเภอเมือง และพื้นที่อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง อันเนื่องมาจากจังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ฐานเสียงหลักของพรรคประชาธิปัตย์ และเป็นจังหวัดบ้านเกิดของนายชวน หลีกภัย อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพรรคประชาธิปัตย์และ

ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ อีกทั้งประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษมีการตื่นตัวทางการเมืองสูงทั้งที่แสดงออกมาในรูปแบบของการตั้งกลุ่มสนทนาทางการเมืองและที่ปรากฏออกมาในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศกว่าร้อยละ 50 ทุกครั้ง(แหล่งที่มา: <http://www.moi.go.th/province/414.htm> [วันที่ 9 มีนาคม 2550]) และมีสถิติเป็นอันดับ 10 จากจังหวัดทั่วประเทศที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดคือ ร้อยละ 76.45 บันทึก ณ วันเลือกตั้งทั่วไปปี 2544 (แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.com/e2548/reference/index.php?sub=06&pag=09> [วันที่ 9 มีนาคม 2550]) และที่สำคัญจังหวัดศรีสะเกษถือว่าเป็นพื้นที่ฐานเสียงของพรรคประชาธิปัตย์มาเป็นเวลายาวนาน ดังผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 และผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ยังเป็นเครื่องชี้ชัดให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์ยังคงมาแรงและสามารถยึดครองพื้นที่ทั้งหมดได้โดยไม่แบ่งให้พรรคการเมืองใดแทรกเข้ามาได้เลย ฉะนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความน่าสนใจในการที่จะศึกษาถึงความผูกพันพรรคการเมืองและทัศนคติทางการเมืองของคนได้ หลังจากที่พรรคไทยรักไทยได้ส่งโครงการต่างๆ ในรูปแบบประชานิยมลงมาในพื้นที่ในฐานะของพรรครัฐบาล กลไกทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยเช่นนี้ จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ปรับเปลี่ยนมุมมองทางการเมืองไปหรือไม่ และจะส่งผลกระทบต่อไปถึงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งในแง่ของการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองได้มากน้อยเพียงไร

สำหรับเหตุผลในการเลือกพื้นที่ *อำเภอเมืองและพื้นที่อำเภอวังวิเศษ* เป็นกรณีศึกษานั้น เนื่องจาก*อำเภอเมือง* ถือว่าเป็นพื้นที่อันเป็นศูนย์กลางของจังหวัดศรีสะเกษ ทั้งศูนย์กลางทางการค้า ศูนย์กลางการคมนาคม ศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัด และเป็นที่ตั้งของส่วนราชการหลักประจำจังหวัด ในการรับนโยบายมาจากส่วนกลางของประเทศ อีกทั้งเป็นอำเภอที่มีประชากรจำนวนมากเป็นอันดับที่ 1 จากทั้งหมด 9 อำเภอและอีก 1 กิ่งอำเภอ (แหล่งที่มา: <http://www.moi.go.th/province/414.htm> [วันที่ 2 เมษายน 2550]) ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองส่วนใหญ่จะเป็นคนชนชั้นกลางที่ประกอบอาชีพรับราชการและประกอบธุรกิจ ซึ่งการเลือกพื้นที่*อำเภอเมือง* จะทำให้ได้ประชากรตัวอย่างในการวิจัยที่เป็นตัวแทนของชนชั้นกลางขึ้นไป ในส่วนของ*อำเภอวังวิเศษ* ถือว่าเป็นพื้นที่ชนบทซึ่งเป็นเขตนอกของจังหวัดศรีสะเกษ และเป็นอำเภอที่เชื่อมต่อกับจังหวัดกระบี่และจังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรเป็นอันดับที่ 7 ของจังหวัดจากทั้งหมด 9 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอ(แหล่งที่มา: <http://www.moi.go.th/province/414.htm> [วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550]) ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอวังวิเศษส่วนใหญ่จะเป็นคนชั้นกลางถึงชนชั้นล่างที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ถือได้ว่าประชากรในตำบลต่างๆของอำเภอวังวิเศษเป็นกลุ่มประชากรในชนบทที่มีรายได้ค่อนข้างน้อย ซึ่งการเลือกพื้นที่อำเภอวังวิเศษจะทำให้ได้ประชากรตัวอย่างในการวิจัยที่เป็นตัวแทนของคนในชนบทที่มีรายได้ค่อนข้างน้อย

ดังนั้น การเลือกพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 2 อำเภอข้างต้น จะนำมาซึ่งประชากรที่เป็นตัวแทนในการวิจัยจากประชากรทั้งในเขตเมืองที่เป็นคนชนชั้นกลาง และประชากรในเขตชนบทที่เป็นคนในกลุ่มรายได้น้อย อย่างละเท่าๆกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะสรุปเป็นภาพรวมในเชิงอุปนัย

2.2 การเลือกประชากรในการวิจัย

การเลือกประชากรในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่กรณีศึกษาดังกล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงจำกัดประชากรไว้เพียงประชากรที่มีภูมิลำเนาและมีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองศรีนครและอำเภอวังวิเศษเท่านั้น โดยกำหนดจำนวนประชากรที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยไว้อำเภอละ 150 ราย แบ่งเป็นคนที่เลือกพรรคประชาธิปัตย์ 100 ราย คนที่เลือกพรรคไทยรักไทย 50 ราย รวมประชากรตัวอย่างการวิจัยทั้งสิ้น 300 ราย

การวิเคราะห์และแปลความข้อมูล

ในการวิเคราะห์และแปลความข้อมูลจะใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกัน ส่วนการเสนอรายงานการวิจัยจะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาประกอบตารางข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์จะใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นหลักในการวิเคราะห์และแปลความข้อมูล

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นเรื่องของการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของพรรคไทยรักไทย โดยเน้นไปที่ประเด็นความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในภาคใต้ ดังนั้นขอบเขตของการศึกษาจึงปรากฏออกมา ดังนี้

1. ขอบเขตในด้านมิติเวลา

ในการศึกษาวิจัยจะใช้ข้อมูลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นปีแรกในการเลือกตั้งทั่วไปที่พรรคไทยรักไทยเข้ามาบริหารประเทศในฐานะรัฐบาล และได้สร้างนโยบายเชิงประชานิยมขึ้น ดังปรากฏในรูปแบบของโครงการเชิงประชานิยมต่างๆ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จนกลายมาเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญที่พรรคไทยรักไทยใช้ชูประเด็นในการหาเสียงเลือกตั้ง

2. ขอบเขตในด้านพื้นที่และประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เลือกจำกัดขอบเขตในการศึกษา ในส่วนของพื้นที่กรณีศึกษาคือ อำเภอเมืองและอำเภอวังวิเศษ จังหวัดศรีนคร และประชากรกลุ่มตัวอย่างไว้อำเภอละ 150 ราย รวมทั้งสิ้น 300 ราย

แบบแผนการนำเสนอผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นเรื่องของการศึกษาทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในภาคใต้ที่มีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของพรรคไทยรักไทย โดยผู้วิจัยได้จำแนกการนำเสนอผลการศึกษาไว้ดังนี้

ส่วนที่1 เป็นส่วนที่ว่าด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย คำถามในการวิจัย สมมติฐาน วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และระเบียบวิธีวิจัยโดยละเอียด

ส่วนที่2 เป็นส่วนที่ว่าด้วยแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

ส่วนที่3 เป็นส่วนที่นำเสนอผลจากการเก็บข้อมูลและผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยจะทำการจัดรูปแบบแยกย่อยออกเป็นบทใหญ่ๆต่อไป

ส่วนที่4 เป็นบทสรุปการศึกษาวิจัยทั้งหมด รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่มีต่อความผูกพันพรรคการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมการเลือกตั้งในแง่ของการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ อีกทั้งได้ทราบถึงข้อมูลซึ่งเป็นปัญหาเชิงนโยบายสาธารณะของชุมชนท้องถิ่น
2. ก่อให้เกิดความเข้าใจต่อประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันพรรคการเมืองกับพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในภาคใต้
3. ผลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางและข้อมูลทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสร้างสรรค์นโยบายสาธารณะและพรรคการเมืองต่อไป

นิยามศัพท์

นโยบายเชิงประชานิยม หมายถึง นโยบายที่สนับสนุนประชาชนคนยากจนเป็นหลัก เพื่อมุ่งหวังความนิยมทางการเมืองโดยไม่จำเป็นต้องมีความสมเหตุสมผลหรือมีเป้าหมายทางเศรษฐศาสตร์มหภาคมารับ และไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุผลที่ดีที่สุดของประเทศในขณะนั้น นโยบายประชานิยมจะปรากฏในหลากหลายรูปแบบ แต่จะมีลักษณะร่วมกันตรงที่การเป็นนโยบายที่มุ่งเอาใจและสนองความต้องการของประชาชน เพื่อหวังฐานคะแนนเสียงสำหรับการเลือกตั้ง

ความผูกพันพรรคการเมือง หมายถึง การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีและมีความภักดีต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ซึ่งบุคคลคนนั้นเชื่อว่าจะสามารถสนองประโยชน์ที่ตนต้องการได้ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น โดยการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคการเมืองที่บุคคลมีความผูกพัน

ระบบอุปถัมภ์เชิงนโยบาย หมายถึง การที่พรรคการเมืองต้องการสร้างความสัมพันธ์โดยตรงกับชุมชนท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นเกิดความผูกพันกับพรรคการเมืองผ่านนโยบาย ด้วยการสร้างนโยบายให้ออกมาในลักษณะของการกระจายทุนและอำนาจลงสู่ท้องถิ่นโดยตรง และสร้างความสัมพันธ์กับคนจน โดยพยายามข้ามผ่านกระบวนการของระบบราชการหรือโครงสร้างการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าการเมืองเป็นเสมือนผู้อุปถัมภ์รายใหม่ของสังคมที่ส่งตรงผลประโยชน์ผ่านทางนโยบายสาธารณะเพื่อมุ่งหวังอำนาจท้องถิ่นซึ่งท้ายที่สุดจะกลายมาเป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญของพรรคต่อไป

รัฐบาลไทยรักไทย หมายถึง รัฐบาลไทยภายใต้การบริหารงานของพรรคไทยรักไทย และมีนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้นำทางการเมืองในการบริหารกิจการของประเทศทั้งในสมัยที่หนึ่งและสมัยที่สอง (พ.ศ. 2544-2549)

นิยามเชิงปฏิบัติการ

นโยบายเชิงประชานิยมของพรรคไทยรักไทย หมายถึง นโยบายและโครงการของพรรคไทยรักไทยที่ใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้ทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเน้นนโยบายที่มุ่งสนองความต้องการของประชาชนในระดับรากหญ้าอันเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมุ่งศึกษาเฉพาะโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก

ความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ หมายถึง การที่ประชาชนในภาคใต้มีทัศนคติที่ดีและมีความภักดีต่อพรรคการเมืองหนึ่งมาอย่างยาวนาน นั่นคือพรรคประชาธิปัตย์ จนเกิดเป็นความผูกพันพรรคการเมือง โดยที่ประชาชนเหล่านั้นมีความเชื่อว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองของคนใต้